

Pedagogical ethics, the educator's communication etiquette, and pedagogical technique: the role of self-education and self-improvement in pedagogical mastery.

Students of Termez State Pedagogical Institut

G'aniyeva Shahnoza Abduvali qizi

shahnozafaniyeva@gmail.com

Annotation : This article explores pedagogical ethics, teacher communication culture, and pedagogical techniques, emphasizing their role in self-development and professional growth. It analyzes the structural components of pedagogical mastery, individual development strategies, and perspectives of Eastern and modern scholars on the formation of a teacher's personality.

Keywords: pedagogical ethics, communication culture, pedagogical technique, self-development, pedagogical mastery, professional growth, personal assessment

Pedagogik odob, pedagogning muomala odobi va pedagogik texnika: o'z-o'zini tarbiyalash hamda o'z ustida ishlashning pedagogik mahoratdagi o'rni.

Termiz Davlat pedagogika institute talabasi.

G'aniyeva Shahnoza Abduvali qizi

shahnozafaniyeva@gmail.com

Annotatsiya : Ushbu maqolada pedagogik odob, pedagogning muomala madaniyati va pedagogik texnika tushunchalari keng yoritilib, ularning o'z-o'zini tarbiyalash va o'z ustida ishlash jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Pedagogik mahoratning asosiy tarkibiy qismlari, shaxsiy rivojlanish strategiyalari hamda Sharq va zamonaviy pedagog olimlarning qarashlari asosida pedagog shaxsini shakllantirish masalalari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: pedagogik odob, muomala madaniyati, pedagogik texnika, o'z-o'zini tarbiyalash, pedagogik mahorat, kasbiy rivojlanish, shaxsiy audit.

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagog shaxsining professional va ma'naviy yetukligi muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi, yo'l boshchi va shaxsiy namuna bo'la oladigan insondir. Shu sababli pedagogik odob, muomala madaniyati hamda pedagogik texnikani egallash o'qituvchi faoliyatining ajralmas qismidir. O'z-o'zini tarbiyalash va o'z ustida ishlash esa pedagogik mahoratni shakllantirishning asosiy sharti hisoblanadi.

Bugungi globallashtirish va axborot asrida pedagogdan faqat nazariy bilim emas, balki psixologik sezgirlik, nutq madaniyati, ijodkorlik va doimiy o'zini rivojlantirish talab etiladi. Shu jihatdan pedagogik odob va texnika pedagogning professional muvaffaqiyatini belgilovchi omillardan biridir.

1. Pedagogik odob tushunchasi va uning ahamiyati

Pedagogik odob — bu o'qituvchining kasbiy axloqi, axloqiy me'yorlarga amal qilishi, hurmat, sabr-toqat, adolat va insonparvarlik kabi sifatlarni namoyon etishidir. Pedagogik odob o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi ishonchli munosabatni shakllantiradi.

Sharq mutafakkirlari, jumladan Alisher Navoiy, Abu Nasr Forobiy, Imom G'azzoliy o'qituvchining odobi va ma'naviy pokligi ta'lim samaradorligining asosi ekanini ta'kidlagan. Forobiy "Fozil odamlar shahri" asarida ustozning ma'naviy yetukligi jamiyat taraqqiyotiga xizmat qilishini yozgan.

Zamonaviy pedagog olimlar — V.A. Suxomlinskiy, A.S. Makarenko, Sh.A. Amonashvili ham o'qituvchining shaxsiy namunasi va axloqiy madaniyatini tarbiya jarayonining markaziy omili sifatida ko'rsatadi.

2. Pedagogning muomala odobi

Muomala madaniyati — pedagogning nutqi, tinglash qobiliyati, muloqot uslubi va psixologik sezgirligidir.

Samarali muomala:

o'quvchining fikrini hurmat qilish,

ijobiy ragʻbatlantirish,
konfliktlarni madaniyatli hal qilish,
ochiq va samimiy dialogni rivojlantirish orqali namoyon boʻladi.

Pedagogning nutqi ravon, aniq, sodda va tushunarli boʻlishi lozim. Psixologlar taʼkidlashicha, oʻqituvchining ovoz ohangi, mimika va tana harakatlari ham muomala samaradorligiga bevosita taʼsir qiladi.

3. Pedagogik texnika va uning tarkibiy qismlari

Pedagogik texnika — bu oʻqituvchining dars jarayonini samarali tashkil etish va boshqarish koʻnikmalari majmuasidir. U quyidagilarni oʻz ichiga oladi:

nutq texnikasi (intonatsiya, pauza, urgʻu),
pedagogik takt,
auditoriyani boshqarish,
ijodiy yondashuv va improvizatsiya,
mimika va pantomimika.

Pedagogik texnika oʻqituvchining kasbiy mahoratini namoyon etadi va taʼlim jarayonining qiziqarli hamda samarali boʻlishiga yordam beradi.

4. Oʻz-oʻzini tarbiyalash va oʻz ustida ishlash — pedagogik mahorat asosi

Pedagogning professional rivojlanishi doimiy oʻzini tahlil qilish va oʻrganish orqali amalga oshadi. “Johari oynasi” kabi metodlar orqali pedagog oʻzining kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, individual rivojlanish strategiyasini ishlab chiqishi mumkin.

Oʻz ustida ishlashning asosiy yoʻnalishlari:

doimiy bilim yangilash,
refleksiya va shaxsiy tahlil,
kommunikativ koʻnikmalarni rivojlantirish,
stressni boshqarish va emotsional barqarorlikni oshirish.

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Sharq olimlari, xususan Abu Ali ibn Sino, insonning kamolotga erishishi uzluksiz o'rganish va o'zini tarbiyalash orqali yuz berishini ta'kidlagan. Zamonaviy pedagogika ham aynan shaxsiy rivojlanish strategiyasini muhim omil sifatida ko'rsatadi

Pedagogik odob, pedagogning muomala madaniyati va pedagogik texnika o'qituvchining professional mahoratini belgilovchi asosiy omillardir. O'z-o'zini tarbiyalash va o'z ustida ishlash esa pedagogning kasbiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Sharq mutafakkirlari va zamonaviy pedagog olimlar qarashlari shuni ko'rsatadiki, ma'naviy yetuk, kommunikativ jihatdan kuchli va pedagogik texnikani egallagan o'qituvchi ta'lim sifatini oshiradi hamda jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiladi.

Doimiy o'zini rivojlantiruvchi pedagoggina zamonaviy ta'lim talablariga moslashib, o'quvchilarga nafaqat bilim, balki hayotiy qadriyatlarni ham bera oladi.

Pedagogik faoliyat inson bilan bevosita ishlashni talab qiladigan eng mas'uliyatli kasblardan biridir. O'qituvchi yoki tarbiyachining shaxsiy fazilatlari, muomala madaniyati, odobi va pedagogik mahorati ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligiga katta ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli pedagogik odob, muomala odobi va pedagogik texnika pedagog uchun eng muhim kasbiy sifatlar hisoblanadi.

Pedagogik odob deganda o'qituvchining o'z kasbiga xos bo'lgan axloqiy me'yorlarga amal qilishi, o'quvchilar, ota-onalar va jamoa bilan munosabatda o'zini to'g'ri tutishi tushuniladi. Pedagogik odob o'qituvchining har bir harakati, so'zi, munosabati va xulq-atvorida namoyon bo'ladi. Pedagog odobli bo'lsa, u bolalarga namuna bo'lib, ularda ham yaxshi xulq, hurmat va intizomni shakllantiradi. Pedagogik odob o'qituvchidan sabr-toqatli bo'lishni, adolatli munosabatda bo'lishni, har bir o'quvchining shaxsini hurmat qilishni talab etadi.

Pedagogning muomala odobi esa uning o'quvchilar bilan muloqot qilish madaniyatidir. Muomala odobi pedagogik jarayonning eng muhim vositalaridan biri bo'lib, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida ishonchli va samimiy munosabatni shakllantiradi. Pedagog o'z muomalasida muloyim, mehribon, lekin talabchan bo'lishi

kerak. U o'quvchini tinglay olishi, uning fikriga hurmat bilan qarashi va muammolarini tushunishi lozim. Muomala jarayonida pedagogning ovoz ohangi, so'z tanlashi, yuz ifodasi va xatti-harakati katta ahamiyatga ega. Qo'pol so'z, haqorat, baqirish yoki kamsitish kabi holatlar pedagogik odobga zid bo'lib, o'quvchining ruhiyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Pedagogik texnika esa o'qituvchining o'z kasbiy faoliyatida ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan usullar va ko'nikmalar majmuasidir. Pedagogik texnika o'qituvchining nutq madaniyati, mimika va pantomimika, ya'ni yuz ifodasi va tana harakatlarini boshqara olishi, darsni qiziqarli va ta'sirchan olib borishi, o'quvchilarning diqqatini jalb qila bilishi kabi jihatlarni o'z ichiga oladi. Pedagogik texnikaga ega bo'lgan o'qituvchi dars jarayonida o'zini erkin tutadi, bolalar bilan tez aloqa o'rnatadi va tarbiyaviy ta'sirni kuchaytiradi.

Pedagogik texnikaning muhim tomonlaridan biri nutq texnikasidir. O'qituvchi ravon, aniq, tushunarli va ifodali gapira olishi kerak. Shuningdek, ovoz balandligini to'g'ri boshqarish, pauzalardan foydalanish, kerakli joyda hissiyot bilan gapirish o'quvchilarga ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, pedagogning tashqi ko'rinishi, kiyinish madaniyati, yurish-turishi ham pedagogik texnikaning bir qismi hisoblanadi. Chunki o'qituvchi har doim o'quvchilar uchun namuna bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, pedagogik odob, muomala odobi va pedagogik texnika pedagogning kasbiy mahoratini belgilovchi asosiy omillardir. Odobli, madaniyatli va pedagogik texnikaga ega bo'lgan o'qituvchi o'quvchilarning qalbiga yo'l topa oladi, ularda bilimga qiziqish uyg'otadi va tarbiyaviy jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshiradi. Shu sababli har bir pedagog o'z ustida ishlashi, muomala madaniyatini rivojlantirishi va pedagogik texnikasini doimiy takomillashtirib borishi zarur.

Pedagogik faoliyatning muvaffaqiyati ko'p jihatdan o'qituvchi yoki tarbiyachining shaxsiy fazilatlariga, uning odobi va muomala madaniyatiga bog'liqdir. Chunki pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki jamiyatda yosh avlodni tarbiyalovchi, ularga hayotiy yo'l

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

ko'rsatuvchi shaxs hisoblanadi. Shuning uchun pedagogik odob, muomala odobi va pedagogik texnika har bir pedagog uchun zarur bo'lgan eng muhim kasbiy sifatlar sifatida qaraladi.

Pedagogik odob o'qituvchining kasbiy axloqiy me'yorlarga amal qilishi, o'quvchilar va atrofdagilar bilan munosabatda o'zini to'g'ri tutishi, har qanday vaziyatda ham pedagogik mas'uliyatni his etishi demakdir. Pedagogik odob pedagogdan yuqori darajadagi madaniyat, sabr-toqat, mehribonlik va adolatni talab qiladi. Pedagog o'quvchini hurmat qilishi, uni shaxs sifatida qadrlashi va uning qadr-qimmatini kamsitmasligi zarur. Har bir bola o'ziga xos individual shaxs bo'lib, pedagog unga nisbatan e'tiborli va ehtiyotkor bo'lishi kerak.

Pedagogik odobning asosiy ko'rinishlaridan biri bu pedagogning o'zini boshqara bilishidir. O'qituvchi ba'zan qiyin vaziyatlarga duch keladi: o'quvchilar intizomsizlik qilishi, darsga e'tiborsiz bo'lishi yoki turli muammolar yuzaga kelishi mumkin. Shunday paytda pedagog o'z hissiyotlarini nazorat qila olishi, jahl bilan emas, aql va tarbiyaviy yondashuv bilan ish tutishi kerak. Chunki pedagogning har bir noto'g'ri so'zi yoki harakati bolaning ruhiyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Pedagogning muomala odobi esa ta'lim jarayonining eng muhim omillaridan biridir. Muomala — bu pedagog va o'quvchi o'rtasidagi muloqot vositasi bo'lib, u tarbiya jarayonining asosiy quroli hisoblanadi. Pedagogning muomala madaniyati qanchalik yuqori bo'lsa, o'quvchilar bilan munosabat shunchalik samimiy va ishonchli bo'ladi. Muomala odobida pedagogning nutqi, ovoz ohangi, so'z tanlashi, o'quvchini tinglash qobiliyati va hurmat bilan munosabatda bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi o'quvchilarni qo'llab-quvvatlovchi, ruhlantiruvchi, mehribon va ayni paytda talabchan bo'lishi kerak.

Pedagogik muomala jarayonida pedagog o'quvchining shaxsiy fikrini hurmat qilishi, uning savollariga sabr bilan javob berishi va har bir o'quvchining ichki dunyosini tushunishga harakat qilishi lozim. O'quvchini kamsitish, haqorat qilish yoki doimo

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

tanqid qilish pedagogik muomala odobiga zid hisoblanadi. Aksincha, rag‘batlantirish, yaxshi so‘z aytish, bolaning muvaffaqiyatini e‘tirof etish uning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi.

Pedagogik texnika esa pedagogik mahoratning amaliy tomoni bo‘lib, o‘qituvchining dars jarayonini samarali tashkil etishiga xizmat qiluvchi usul va ko‘nikmalar majmuasidir. Pedagogik texnika pedagogning nutqini to‘g‘ri boshqarish, mimika va pantomimikadan foydalanish, o‘quvchilarning diqqatini jalb qilish, darsni qiziqarli va ta‘sirchan olib borish kabi jihatlarni o‘z ichiga oladi. Pedagogik texnikaga ega bo‘lgan o‘qituvchi o‘z harakati, ovozi va munosabati orqali o‘quvchilarga kuchli tarbiyaviy ta‘sir ko‘rsata oladi.

Pedagogik texnikaning muhim elementlaridan biri bu nutq texnikasidir. Pedagogning nutqi ravon, tushunarli, aniq va ifodali bo‘lishi zarur. O‘qituvchi o‘z fikrlarini sodda, bolalarga mos va ta‘sirchan qilib yetkaza olishi kerak. Nutqdagi pauzalar, ovoz balandligini o‘zgartirish, hissiyot bilan gapirish o‘quvchilar e‘tiborini oshiradi. Bundan tashqari, pedagogning yuz ifodasi, qo‘l harakatlari, tana holati ham pedagogik texnikaning muhim qismidir. Chunki o‘qituvchi faqat so‘z bilan emas, balki o‘zining butun harakati bilan tarbiya beradi.

Pedagogik texnika o‘qituvchining tashqi ko‘rinishi va kiyinish madaniyatini ham o‘z ichiga oladi. O‘qituvchi ozoda, saranjom, o‘ziga yarasha did bilan kiyingan bo‘lishi kerak, chunki u bolalar uchun namuna hisoblanadi. Pedagogning yurish-turishi, odob-xloqi, muomalasi o‘quvchilarda tarbiyaviy ta‘sir uyg‘otadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov, I.A. Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma‘naviyat.Forobiy, Abu Nasr. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: Yangi asr avlodi nashriyoti.
2. Ibn Sino, Abu Ali. Donishnoma. – Toshkent: Fan nashriyoti.
3. Navoiy, Alisher. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot. Nishonova, Z. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya.

